

คอลัมน์ "จากท่าพระจันทร์ถึงสนามหลวง"

ผู้จัดการรายวัน ฉบับวันศุกร์ที่ 16 มิถุนายน 2538

คู่มือนักเลือกตั้ง (3) สู่สนามเลือกตั้ง (ต่อ)

รังสรรค์ ทัศพรพันธุ์

ข้อ 9 นักเลือกตั้งที่ติดอ่างหรือไม่มีความสามารถในการพูดในที่สาธารณะจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการปราศรัยต่อสาธารณชน เพราะจะทำให้สูญเสียคะแนนนิยม โดยหันมาใช้วิธี Direct Sales ย่ำเข้าหาประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเคาะประตูบ้านหรือบุกสู่กลางทุ่งนา แต่นักเลือกตั้งที่ไม่สันทัดในการพูดในที่สาธารณะเสียเปรียบไปแล้วมากกว่าครึ่ง เพราะประชาชนต้องการฟังการปราศรัยที่เร้าใจ การปราศรัยทางการเมืองในสายตาวบ้านมีฐานะเป็นรายการบันเทิงประจำฤดูกาล หากนักเลือกตั้งไม่สามารถให้ความบันเทิงแก่ชาวบ้านเสียแล้ว ย่อมยากที่จะได้รับคะแนนนิยมทางการเมือง ในอนาคต หากชนะการเลือกตั้งและก้าวเข้าสู่สภาอันทรงเกียรติก็ต้องปราศรัยในสภาอยู่ดี มิฉะนั้นอาจถูกกล่าวหาว่าไม่ปฏิบัติหน้าที่นักเลือกตั้ง จึงต้องเข้ารับการอบรมและฝึกพูด แต่การฝึกพูดแม้จะเป็นเรื่องจำเป็น หากยังไม่เพียงพอสำหรับนักเลือกตั้ง เพราะยังต้องมีการพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อให้การพูดนั้นน่าเชื่อถืออีกด้วย

ข้อ 10 นักเลือกตั้งที่ชาญฉลาดต้องไม่มุ่งขายนโยบาย ยิ่งนักเลือกตั้งที่สังกัดพรรคกระจอกงอกง่อยที่ไม่มีโอกาสจัดตั้งรัฐบาลด้วยแล้ว การขายนโยบายมีสภาพไม่ต่างจากการขายฝัน ประชาชนชาชินกับสัญญาลมๆแล้งๆมากกว่า 60 ปีแล้ว นักเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิในการขายฝันไม่ต่างกัน การขายฝันที่จะมีผลต่อคะแนนเสียงจำเป็นต้องเป็นฝันที่เป็นจริง นักเลือกตั้งที่ชาญฉลาดก็ต้องรู้จักเลือกขายนโยบาย ไม่ควรโฆษณาขายนโยบายทุกนโยบายของพรรค เพราะไม่เพียงแต่สร้างความเบื่อหน่ายแก่ประชาชนเท่านั้น บางนโยบายอาจมีผลในการลดรอนคะแนนเสียงอีกด้วย ยุทธวิธีที่มีประสิทธิผลในการหาเสียงก็คือ นักเลือกตั้งก็ต้องแสวงหาเอกสารงบประมาณฉบับปกสีเหลืองเพื่อศึกษาดูว่า มีโครงการอะไรบ้างที่กำลังลงสู่เขตการเลือกตั้งของตนแล้วนำไปโฆษณาหาเสียง เมื่อโครงการเหล่านี้ลงสู่พื้นที่ในภายหลัง นักเลือกตั้งควรจะไปสัมผัสเพื่อให้ประชาชนในเขตเชื่อว่าเป็นผลงานของตน วิธีนี้เป็นการขายฝันที่เป็นจริงซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนคะแนนนิยมทางการเมืองได้โดยง่าย ในการเลือกตั้งเดือนกรกฎาคม 2538

นักเลือกตั้งฝ่ายค้านเสียเปรียบฝ่ายรัฐบาล เนื่องจากเอกสารงบประมาณปี 2539 ยังพิมพ์ไม่เสร็จ แต่ฝ่ายรัฐบาล กุมข้อมูลได้ว่า มีโครงการอะไรบ้างที่ลงเขตเลือกตั้งของตน

ข้อ 11 นักเลือกตั้งที่ชาญฉลาดต้องสร้างสายสัมพันธ์กับเจ้าพนักงานการปกครอง สายสัมพันธ์ดังกล่าวนี้อาจเป็นประโยชน์ในการผลักดันให้เปลี่ยนแปลงเขตเลือกตั้งในทางที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง หรือในการจัดทำ "บัญชีผี" สอดแทรกในทะเบียนบ้านต่างๆ ในเขตการเลือกตั้ง อีกทั้งยังอาจเป็นประโยชน์ในการสืบสานสายสัมพันธ์กับคณะกรรมการเลือกตั้ง นักเลือกตั้งบางคน ใช้วิธีการ "ซื้อ" กรรมการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นวิธีที่ผิดทั้งจริยธรรมและกฎหมาย

ข้อ 12 นักเลือกตั้งต้องสกปรก หากไม่สกปรกย่อมยากที่จะมีอายุทางการเมืองอันยืนยาว ความสกปรกของนักเลือกตั้งปรากฏเป็นข่าวในฤดูกาลเลือกตั้งทุกฤดู และเมื่อติดตามข่าวเรื่องนี้ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา จะพบว่าความสกปรกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น ในบางกรณีความสกปรกชุกชอนอยู่ในความสะอาด ในกรณีส่วนใหญ่ นักเลือกตั้งสกปรกเมื่อมีอำนาจ มักจะอาศัยอำนาจในการชะล้างความสกปรก ในสังคมที่วัฒนธรรมอำนาจนิยมฝังรากลึกดังเช่นสังคมไทย ผู้คนในสังคมต่างนับถือยกย่องผู้มีอำนาจ โดยมองข้ามความสกปรกของผู้มีอำนาจนั้น

วิธีการอันสกปรกของนักเลือกตั้งดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ มิได้ต้องการให้เอาเยี่ยงอย่าง หากแต่ต้องการนำเสนอภาพของนักเลือกตั้ง แม้จะมีใช้พฤติกรรมของนักเลือกตั้งทุกคน แต่ก็เป็นส่วนสำคัญ

(1) การป้ายสีคู่แข่งและปรบักษ์ทางการเมืองเป็นวิธีที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายกรณีคลาสสิกเกิดขึ้นในสนามเลือกตั้งจังหวัดตรังในปี 2529 มีการป้ายสีว่า คู่แข่งทางการเมืองรับเงินจากนายทุนญี่ปุ่นมาใช้หาเสียง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ปรบักษ์การเมืองของตนไม่มีความรักชาติ และนำต่างชาติเข้ามาแทรกแซงการเมืองภายในประเทศ หากนักเลือกตั้งเลือกใช้วิธีการป้ายสี ก็ต้องตัดสินใจว่าจะป้ายสีอย่างไรจึงจะมีประสิทธิภาพ การป้ายสีนั้นเป็นการโกหกเพื่อสร้างภาพลักษณ์ด้านลบแก่คู่แข่งทางการเมือง แต่การโกหกชนิดสุดโต่งอาจทำให้การป้ายสีไร้ประสิทธิภาพ เช่น การป้ายสีว่ารับเงินจากเหมาเจ๋อตุงมาใช้หาเสียง แม้ฟังดูน่ากลัวว่าเงินแดงกำลังแทรกแซงการเมืองไทย แต่ใครๆ ก็ทราบดีว่า เหมาเจ๋อตุงถึงแก่อสัญกรรมเสียแล้ว ในอีกกรณีหนึ่ง การป้ายสีว่ารับเงินจากขุนสามธรรมรงค์ทางการเมือง อาจก่อให้เกิดอาการเชื่อครึ่งไม่เชื่อครึ่ง ในยุคโลกานุวัตร การป้ายสีว่ารับเงินจากต่างชาตินับวันมีแต่จะไร้ประสิทธิภาพ เพราะแนวความคิดว่าด้วยรัฐประชาชาติกำลังหมดความสำคัญ

(2) การโจมตีเรื่องส่วนตัวของคู่แข่งทางการเมืองดังเช่นการโจมตีคู่แข่งว่ามีลูกแต่ไม่มีเมีย หรือโจมตีว่ามีเมียน้อย ข้อโจมตีเช่นนี้ไม่สู้มีประสิทธิผลทางการเมือง ยิ่งการโจมตีว่าคู่แข่งเป็นเจ้าพ่อ ยิ่งเป็นการแสดงถึงความไม่เข้าใจความสำคัญของระบบความสัมพันธ์

เชิงอุปถัมภ์ ในการเมืองไทย ข้อโจมตีที่มีประสิทธิผลมักจะเป็นการโจมตีความไม่ซื่อสัตย์สุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวง และความประพฤติมิชอบของคู่แข่ง ยิ่งคู่แข่งเคยดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีอำนาจ การขุดคุ้ยข้อมูลเหล่านี้ยิ่งทำได้ง่าย เพราะไม่มีผู้มีอำนาจคนใดที่ไม่เคยเปลี่ยงพล้ำต่ออำนาจ แต่การโจมตีประเด็นนี้จะมีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระดับศีลธรรมของประชาชนในเขตเลือกตั้ง และความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ที่คู่แข่งมีกับประชาชนในเขตเลือกตั้งนั้น

(3) การยิงทิ้งคู่แข่งหรือหวัคะแนนของคู่แข่ง การฆาตกรรมในกรณีเช่นนี้มักจะเกิดก่อนวันเลือกตั้ง การยิงทิ้งคู่แข่งมีความถี่ไม่มาก เนื่องจากเพราะนักเลือกตั้งล้วนต้องมีระบบปกป้องตนเอง แต่การยิงทิ้งหวัคะแนนปรากฏทุกฤดูการเลือกตั้ง ทั้งนี้เพื่อตัดฐานการเมืองของคู่แข่ง นักเลือกตั้งมักแย่งชิงหวัคะแนนที่มีเครือข่ายทางการเมืองอันแน่นหนา หวัคะแนนที่แปรพักตร์อาจถูกฆาตกรรมได้โดยง่าย ในขณะที่การยิงทิ้งหวัคะแนนก่อนวันเลือกตั้งมุ่งตัดฐานการเมืองของคู่แข่ง การยิงทิ้งหวัคะแนนหลังวันเลือกตั้งมักเกิดจากการแปรพักตร์หรือการทรยศของหวัคะแนน

(4) การปล่อยข่าวเพื่อให้ประชาชนเข้าใจผิดเกี่ยวกับคู่แข่ง ดังเช่นการปล่อยข่าวก่อนวันเลือกตั้งว่า คู่แข่งตายแล้ว ถึงจะลงคะแนนเสียงให้คู่แข่ง ก็หาประโยชน์อันใดมิได้ หรือการปล่อยข่าวว่าคู่แข่งกำหนดที่จะแจกเงินให้ประชาชนในเขตการเลือกตั้ง ขอให้ไปรับเงินตามวัน เวลาที่ระบุไว้แน่นอน โดยที่คู่แข่งไม่รู้ตัว

(5) การทำลายโปสเตอร์และป้ายหาเสียงของคู่แข่ง วิธีนี้เป็นวิธีการโบราณที่ยังมีประสิทธิผล เพราะเป็นการตัดกระแสสารสนเทศเกี่ยวกับคู่แข่ง การทำลายโปสเตอร์และป้ายหาเสียงมีผลกระทบต่อนักเลือกตั้งหน้าใหม่มากกว่านักเลือกตั้งหน้าเก่า เพราะประชาชนในเขตการเลือกตั้งอาจจะยังไม่รู้จักนักเลือกตั้งหน้าใหม่เลย

(6) การพ่นขี้รดต่อเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง นักเลือกตั้งอาจจัดลูกทีมหรือหวัคะแนนตั้งตัวเป็นเจ้ามือในการพ่นขี้รดต่อเกี่ยวกับผลการเลือกตั้ง โดยกำหนดอัตราการต่อรองอันสูงลิ่วว่า คู่แข่งจะเป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้ง ดังเช่นการต่อรองว่า นายดำจะชนะนายแดงในอัตรา 10 ต่อ 1 บรรดาประชาชนที่เล่นข้างนายแดงเมื่อถึงวันเลือกตั้ง ก็ต้องลงคะแนนเสียงให้นายแดงเพื่อหวังชนะการพ่นขี้รดต่อ

(7) การ "ซื้อ" กรรมการเลือกตั้ง เพื่ออำนวยความสะดวกในการทุจริตการเลือกตั้ง

(8) การทำ "บัญชีผี" ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง โดยเพิ่มเติมรายชื่อเข้าไปในครัวเรือนต่างๆ เกินเลยกว่าความเป็นจริง วิธีนี้ต้องสมคบกับพนักงานฝ่ายปกครอง

(9) การกว้าชื้อบัตรประชาชนในเขตการเลือกตั้ง หากเขตการเลือกตั้งบางส่วนเป็นฐานเสียงของคู่แข่ง การกว้าชื้อบัตรประชาชนเป็นการทำลายฐานเสียงของคู่แข่ง เพราะทำให้ผู้ที่ขายบัตรประชาชนไม่สามารถใช้สิทธิลงคะแนนเสียง มีหน้าชื้อบัตรประชาชนยังนำเอกสารดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการลงคะแนนเสียงโดยทุจริตได้

(10) การกระทำที่ก่อผลลบต่อคะแนนนิยมทางการเมืองโดยอ้างชื้อคู่แข่ง ดังเช่น การทุบประตูบ้านประชาชนในยามดึกสงัด (ตี 2-3) เพื่อหาเสียงให้คู่แข่ง การนำอาหารที่เป็นพิษมาแจกจ่ายแก่ประชาชนโดยอ้างว่าคู่แข่งเป็นผู้แจก เป็นต้น

(11) การ"ลอยแพ" หนุนส่วนการเลือกตั้งร่วมพรรคเดียวกันในสัปดาห์ก่อนวันเลือกตั้ง เมื่อประเมินแล้วว่ามีโอกาสคู่แข่งต่างพรรคลงได้ นักเลือกตั้งต้องหันมาโคนหนุนส่วนการเลือกตั้งร่วมพรรค มิฉะนั้นตนเองอาจสอบตก ข้อตกลงการหาเสียงร่วมกันระหว่างหุ้นส่วนการเลือกตั้งร่วมพรรคถูกฉีกทิ้ง ถึงวาระต่างคนต่างเอาตัวรอด นักเลือกตั้งบางคนอาจหักหลังหุ้นส่วนร่วมพรรคด้วยการทำข้อตกลงพันธมิตรเชิงยุทธศาสตร์กับคู่แข่งต่างพรรค แต่กรณีหลังนี้ไม่สู้ปรากฏมากนัก

(12) การชื้อเสียงด้วยการแจกลิงของหรือเงินตราเพื่อแลกกับคะแนนเสียง การชื้อเสียงพัฒนาจากการนำสิ่งของแลกกับคะแนนเสียง (barter economy) มาเป็นการนำเงินแลกกับคะแนนเสียง (money economy) จำนวนเงินที่ใช้ในการชื้อเสียงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา เพราะต้องปรับตามภาวะเงินเฟ้อและแรงกดดันจากการแข่งขันในตลาดนักการเมืองในเขตการเลือกตั้งที่เป็นเขตการเมืองชายขอบ (marginal seat) การแย่งชิงตำแหน่ง ส.ส. ระหว่างพรรคต่างๆจะเป็นไปอย่างรุนแรง โดยที่มักจะมี"หมาหลง"เข้าไปแข่งขันด้วย การแย่งกันชื้อเสียงจะมีมากเป็นพิเศษในเขตการเลือกตั้งเหล่านี้ แม้มีความเป็นไปได้ที่ประชาชนยอมรับเงินแต่ไม่ลงคะแนนเสียงให้ แต่ระบบการชื้อเสียงก็ได้พัฒนาไปสู่การควบคุมระดับคุณภาพเพื่อให้มีหลักประกันเกี่ยวกับคะแนนเสียงที่ได้ (vote assurance) หัวคะแนนที่รับเงินจากนักเลือกตั้งจักต้องให้หลักประกันว่า นักเลือกตั้งผู้จ่ายเงินชื้อเสียงจะได้รับคะแนนเสียงในหน่วยเลือกตั้งที่รับผิดชอบจำนวนขั้นต่ำเท่าใด ด้วยเหตุตั้งนี้เอง การฆาตกรรมหัวคะแนนมักจะเกิดขึ้นหลังวันเลือกตั้ง เมื่อปรากฏว่านักเลือกตั้งผู้จ่ายเงินชื้อเสียงมิได้รับคะแนนเสียงตามจำนวนขั้นต่ำที่หัวคะแนนให้คำมั่นไว้ การชื้อเสียงจะยังคงอยู่การเมืองไทยต่อไป เพราะแม้จะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ก็ใช่ออาชญากรรมที่ปราศจากเจ้าทุกข์ การลงโทษตามกฎหมายจึงเป็นไปได้ยาก

นักเลือกตั้งที่ประสบความสำเร็จในชีวิตทางการเมืองหายากนักที่ไม่เคยใช้วิธีสกปรก ไม่วิธีหนึ่งก็วิธีใด นักเลือกตั้งจึงต้องทอ่อกาตาให้ขึ้นใจว่า อยากเป็นนักเลือกตั้ง ต้องสกปรก